

Таким чином, сьогодні зростання кількості міст і міського населення зумовила ряд екологічних проблем. Основною проблемою є забруднення міського середовища, яке в Білгороді-Дністровському зумовлене інтенсивністю транспортних потоків та проблемами утилізації відходів. Для вирішення цих проблем потрібні висококваліфіковані спеціалісти-урбоекологи, виховання і освіта яких повинна здійснюватися із врахуванням нових підходів до урбоекологічних проблем сучасності. Автори вважають доцільним подальше дослідження, щодо оптимізації міського простору у Білгороді-Дністровському.

Список використаних джерел:

1. Білявський Г.А., Стольберг Ф.В., Ладиженський В.Н., та ін. Екологія міста, підручник для ВУЗов // К.: «Лібра» – 2000.
2. Екологія міста, під ред. Стольберга: Підручник. – К.: Лібра, 2004. – 464 с.
3. Мізрахі М.В. «Розумне місто»: Еволюція концепту. Ініціативи міських сообществ розвитку міста / М.В. Мізрахі // Записки Таврійського нац. університету імені В.І. Вернадського. – 2013. – Т. 24(65). – № 3. – С. 216-219.
4. Caragliu A. Smart cities in Europe [Электронный ресурс] / Caragliu A., Vo С., Nijkamp P. [Serie].
5. Берджесс Э. Рост города: введение в исследовательский проект / Эрнст Берджесс // Личность. Культура. Общество. – М., 2002 – С. 168-181 (Т. 4, № 1-2).
6. Реймерс Н.Ф., Роздин И.А., Лестровой А.П. Отходы как источники энергии. – М.: О-во «Знание» РСФСР, 1986. – 47 с.

Гуліна М.С.

здобувач,

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ УМІНЬ З ДІЛОВОГО ЕТИКЕТУ ЯК ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ МАГІСТРІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Сучасна система освіти, в умовах стрімкого розвитку науки й техніки, повинна ґрунтуватися на формуванні не тільки фахівців, які володіють сукупністю професійних знань, умінь та навичок, а й особистостей з високим рівнем моральних, етичних, ділових якостей і навичками ділового етикету.

На сьогодні системою вищої технічної освіти приділяється недостатньо уваги вивченню професійної та ділової етики. Тож вважаємо за доцільне вивчення магістрантами технічних ВНЗ дисциплін психолого-педагогічного циклу, програмами яких передбачено вивчення й основ ділової етики.

Серед вітчизняних науковців, що займалися дослідженням проблем формування основ ділового етикету, ми можемо відзначити І.О. Агалець, Я.В. Стрельчук, а серед російських – Н.О. Лук'янову; дослідженням проблем формування ділових комунікативних умінь – В.О. Михайлюка, О.Л. Канюка, Т.П. Рукас, В.І. Свистун, В.П. Сукачової, В.В. Ягупова.

З метою формування ділового етикету слід коректно трактувати сутність поняття «діловий етикет», що дозволить оптимізувати цей процес. *Діловий етикет* – правила доцільної поведінки партнерів у спільній справі, що забезпечує повагу людської особистості й дотримання взаємних моральних, правових, та етичних зобов'язань [1, с. 101]. Максимально коректно

тракувати сутність поняття «діловий етикет», з метою формування його основ в магістрів технічних спеціальностей, дозволить аналіз компонентів ділового етикету.

Спираючись на визначення вчених щодо компонентів ділового етикету [6, с. 59], [7, с. 67], вважаємо доцільним визначити компоненти ділового етикету магістрів технічних спеціальностей, з урахуванням особливостей їх професійної підготовки та представивши їх наступним чином.

Когнітивний компонент – передбачає знання особливостей реалізації комунікативної сторони спілкування; інформаційну владу та пошук виходу з ситуації, що виникає [1, с. 37]. Вважаємо, що він складається з таких чинників як: *а) комунікативний; б) інформаційно-орієнтовний.*

Гносеологічний компонент. Предметом гносеології виступає специфіка наукового знання та ін. [2, с. 236]. Тому їх складають такі чинники: *а) обізнаності; б) самопізнання та саморозвитку.*

Емоційний компонент. Емоції – це суб'єктивні реакції людини на зовнішні та внутрішні впливи [5, с. 5]. Тому емоційний компонент складають такі чинники: *а) настрою; б) відношення до ситуації.*

Ціннісно-смысловий компонент – ґрунтується на ціннісних орієнтирах людини, усвідомленні своєї ролі і призначення, умінні вибирати цільові та смислові установки для своїх дій і вчинків [2, с. 3]. Представлений компонент включає наступні чинники: *а) духовного розвитку; б) мотивації; в) самоорганізації.*

Іміджевий компонент – це уявлення, яке людина створює сама про себе, зовнішнє відображення її особистості, ділових і людських якостей [3, с. 8]. Цей компонент включає наступні чинники: *а) першого враження; б) зовнішнього вигляду; в) вихованості; г) партнерських взаємовідносин; д) ділової поведінки.*

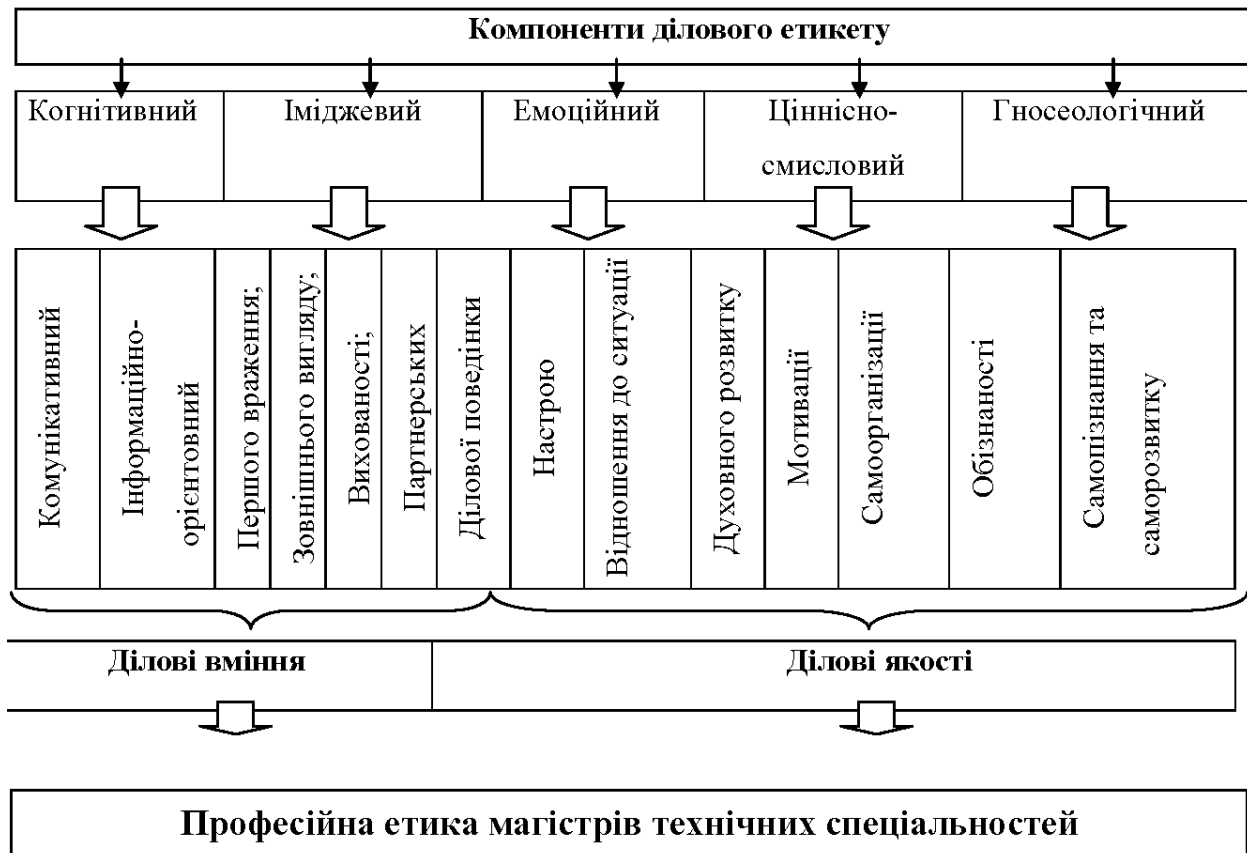
Представимо вищесказане у вигляді схеми (рис. 1). Запропонована схема дозволяє наочно побачити, що наявність у магістра технічних спеціальностей саме ділових умінь та ділових якостей є підґрунтям для формування його професійної етики.

Забезпечити магістрів технічних спеціальностей уміннями з ділового етикету на основі ділових умінь та ділових якостей можливо за рахунок використання в навчальному процесі комплексного психолого-педагогічного впливу, який би одночасно сприяв виявленню наявних ділових якостей, удосконаленню внутрішніх ділових якостей і швидкому оволодінню необхідними діловими вміннями.

Проаналізувавши існуючі програми дисциплін психологічного та педагогічного циклу в Харківському національному автомобільно-дорожньому університеті ми дійшли висновку, що на формування ділових умінь магістрів технічних спеціальностей відведено дуже мало навчального часу. З огляду на це, вважаємо за доцільне збільшити обсяг предметів і кількість навчального часу, відведеного на формування ділового етикету магістрів технічних спеціальностей за рахунок доповнення навчальних програм психолого-педагогічного циклу та оптимізації змісту таких дисциплін як «Педагогіка вищої школи» та «Психологія вищої школи». Відпрацювання ж навичок ділового етикету найбільш доцільно здійснювати під час проведення педагогічного стажування.

Вивчення студентами компонентів ділового етикету в курсі основ педагогіки та психології вищої освіти дозволить магістрам технічних спеціальностей пізнати та зрозуміти основу побудови ефективних ділових

відносин. Основне ж завдання педагогічного стажування полягатиме у формуванні у студентів практичних навичок з професійного ділового спілкування, а також методології викладання у вищій школі для подальшого застосування в професійній діяльності в обраній галузі науки й техніки.

Рис. 1. Компоненти ділового етикету

Джерело: розроблено автором

Оснoву професійної етики магістрів технічних спеціальностей складають їх уміння з ділового етикету. Проведене дослідження компонентів ділового етикету дозволяє зробити висновок, що професійна етика магістра технічних спеціальностей будується на основі ділових якостей особистості (ціннісно-сміслові, гносеологічні та емоційні) та ділових умінь, що їх набувають майбутні магістри у процесі навчання (когнітивні та іміджеві). Сформувавши необхідні уміння ділового етикету в магістрів технічних спеціальностей можливо на основі вивчення дисциплін психолого-педагогічного циклу.

Список використаних джерел:

1. Горбатов А.В. Деловая этика: учебное пособие / А.В. Горбатов, О.В. Елескина. – Кемерово: Кузбассвузиздат, 2007. – 142 с.
2. Ключева Н.В. Педагогическая психология: Учеб. для студ. вузов / Н.В. Ключева. – М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. – 400 с.
3. Кузин Ф.А. Современный имидж делового человека бизнесмена, политика / Ф.А. Кузин – М.: Ось-89, 2002. – 512 с.
4. Михайлюк В.О. Формування культури ділового мовлення студентів аграрного вузу: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02 «Теорія та методика навчання» / В.О. Михайлюк. – К., 1999. – 28 с.
5. Рубинштейн С.Л. Эмоции. Психология эмоций / С.Л. Рубинштейн. – М.: МГУ, 1984. – С. 152-161.
6. Уткин Э.А. Этика бизнеса: Учеб. для вузов / Э.А. Уткин – М.: ТЕИС, 2003. – 271 с.

7. Ягер Дж. Деловой протокол: стратегия личностного успеха: [пер. с англ.] / Джен Ягер. – М.: Альпина бизнес букс: Деловая культура, 2004. – 343 с.

Єршов Б.В.

студент;

Смогла Н.В.

*викладач, спеціаліст вищої категорії,
Білгород-Дністровський морський рибпромисловий технікум»*

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК НЕОБХІДНОЇ УМОВИ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Серед проблем політичного, економічного, соціального характеру, якими характеризується розвиток людства на початку третього тисячоліття, особливо гострою є екологічна. Стихійна діяльність людини як основна природоперетворююча сила призвела до екологічної кризи.

Технократична парадигма мислення, що була характерною для ХХ століття, вбачала вихід з цієї ситуації у контролі за промисловими технологіями, прийнятті природоохоронних законів, створенні екологічно чистих підприємств та інших корективах технічного прогресу. З цих позицій здійснювалося виховання бережливого ставлення до природи у кожного громадянина України, освоєння підростаючим поколінням екологічної культури, гармонії співжиття людини з живою природою.

Особливості екологічної кризи в сучасних умовах відрізняються від передумов її виникнення в минулому. Якщо раніше екологічні кризи носили локальний характер, то зараз виникла загроза глобальної кризи, яка вже реалізується внаслідок необміркованого природокористування, необмеженого росту населення планети, неусвідомлення результатів і темпів наближення екологічної катастрофи за умов продовження руйнування людиною біосфери і відсутності змін у формуванні екологічної свідомості кожної особистості.

На думку академіка М. Моїсєєва, здатність правильно використовувати і регулювати міць сучасного суспільства, виконуючи вимоги екологічного імперативу, й визначає рівень його екологічної культури, суть екологічного мислення [3, с. 232].

Актуальність проблеми полягає в тому, що формування екологічного мислення є необхідною умовою усвідомлення залежності життєдіяльності людини від загальних законів природи, формування екоцентричного світосприйняття особистості ХХІ століття. Різноманітні підходи до пізнання навколишнього світу переконують, що трансформація України в екологічно «чисту» державу можлива лише за рахунок ставки на знання, досвід, традиції і інновації. Для цього необхідно розвивати у особистості екологічне мислення.

Екологічне мислення – це рівень знань, культури, виховання, за якого кожна людина в своїй професійній і непрофесійній діяльності наслідує мету створення і організації найкращих умов психоемоційного, природного і суспільного середовища для подальшого розвитку людини, збереження і розвитку її здоров'я [1, с. 191]. Воно постає процесуальним аспектом екологічної свідомості, невід'ємною частиною екологічної культури особистості, інтелектуальним базисом її формування і розвитку.